

TEKSTER OM NATUREN I BYEN

Tekst: Katrine Minddal
Redigering: Karsten Elmose Vad
Layout og grafik: Inger Chamilla Schäffer, Grafikhuset

Bynatur-haiku

Fag
Dansk

Beskrivelse
Haiku-digte om bynaturen.

Formål
Kendskab til haiku-digtning. Præsentation af tekst i samspil med andre udtryksmidler. Overvejelser omkring naturens rolle som inspiration til poesi.

Forberedelse og materialer
Klassiske haiku er ultrakorte naturdigte på 17 stavelser, fordelt på tre linjer med 5-7-5 stavelser. Der er ingen regler om rim eller rytme, så lad endelig ikke eleverne bruge tid på at få det til at rime. Fortæl eleverne, at haiku-digte hand-

ler om noget, man oplever med sine sanser: ser, hører, føler, lugter eller smager. Digtene skal være enkle, handle om naturen og gerne også om menneskelivet. Digtene foregår i nuet og beskriver en begivenhed på samme måde som man fanger et motiv med sit kamera.

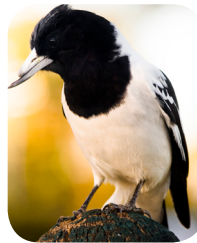
Eksempel på haiku skrevet af en dreng fra 4.klasse:

*"Bladene visner
Ingen æbler i træet
Fuglereden er tom"*

Et andet eksempel:

*"Skader i haven
Går rundt sorte og hvide
Føler sig hjemme"*

Begge eksempler er fra "At skrive haiku" af Hanne Hansen og [Sys Matthiesen](#), 2003.

Sådan kan du arbejde med emnet

Lad eleverne tage billeder med deres mobiler af naturmotiver. Billederne skal enten være forlæg eller illustrationer til haiku-digte, som skrives i klassen. Sæt regler op for billederne, ligesom der er regler for struktur og form i digtene. Det kan være regler for, hvor billederne skal tages eller hvilke motiver.

Udvalgte billeder bruges til digtene. Lad eventuelt eleverne skrive digtene i par, så de bytter billede og både skriver med inspiration i eget og andres billeder, skiftes til at skrive en linje hver eller hjælpes ad to og to.

Prøv at udfordre eleverne ved at stille krav om, at der ikke må bruges udsagnsord i haiku-digtene. Print billeder og digte for sig og lad eleverne prøve at parre dem.

Forslag til videre arbejde

Forbered en udstilling af digte og billeder, gerne som komplekse produkter. Eleverne kan få forskellige roller: Nogle kan printe billeder og lave rammer, nogle kan opsætte digtene flot eller kalligrafere dem osv. Der kan også arrangeres oplæsning. Lad eleverne øve sig på at læse deres digte langsomt og med god pause imellem linjerne. Billeder og digte kan også udstilles på nettet, f.eks. på skolens hjemmeside.

Litteratur og links:
www.haikudanmark.dk

TEKSTER OM NATUREN I BYEN

Naturen, byen og lyrikken

Fag

Dansk og natur/teknik

Beskrivelse

Arbejde med lyrik og bynatur. Med inspiration fra Inger Christensens tekster prøver eleverne kræfter med at dels at bruge den omgivende natur som inspiration og dels bruge systemer som ramme for poesi.

Formål

At skærpe blikket for naturen i byen og sætte ord på den. At beskrive bymenneskets forhold til naturen på en litterær form og overveje, hvordan naturen fungerer som inspiration. Kendskab til digte og noveller med naturindhold og til hvordan regler og systemer kan være ramme for kreativitet. At stifte bekendtskab med Inger Christensens poesi og med systemdigtning.

Forberedelse og materialer

Læs Inger Christensens korte novelle "En vandring i den alfabetiske natur" fra 1980 og eventuelt dele af digtsamlingen "Alfabet" fra 1981 som inspiration.

Se materiale om Inger Christensen, f.eks. på www.litteratursiden.dk og www.kulturkanon.dk.

Print skemaer med felter til hvert af alfabetets bogstaver, hvor der kan noteres bynatur-ord. Der skal være et til hver elev, men de må gerne arbejde sammen i par eller grupper.

Sådan kan du arbejde med emnet

Lad eleverne skrive deres egen version af en vandring i den alfabetiske natur – der her bliver til en vandring i den alfabetiske bynatur. Undervejs i Christensens tekst dukker der ord med naturindhold op i kursiv. Disse ord har begyndelsesbogstaver efter alfabetet: abrikostræ, bæk, citron, dild, enebær, figner osv. Ordene er flettet ind i teksten og er kun markeret ved at være i kursiv.

"Jeg mener det er den 15. april, og hvis jeg ellers befinder mig der hvor jeg tror jeg befinder mig, et eller andet sted i de sydlige dele af landet, så må klokken efter lyset at dømmen være ca. 19.

Der er sket følgende i dagens løb: da jeg vågnede, lå jeg under et lille *abrikostræ*. Aldrig i hele mit liv er jeg blevet så forbløffet. Jeg havde ventet, at mine bortførere ville holde mig indespærret og forlange løsepenge, og så lå jeg der og stirrede op i et blomstrende træ. Jeg kan huske, at jeg grinede højt. Og tænkte at de åbenbart havde opdaget, det var den forkerte mand de havde fået fat i, og så havde de bare smidt mig ud et eller andet sted langs vejen."

Denne struktur skal eleverne efterligne i deres egen tekst, og til denne brug skal de have en liste med naturord i alfabetisk rækkefølge.

Disse ord skal nedfældes på en tur i bynaturen. Lad eleverne gå gruppevis ud i byrummet og notere bynatur-ord med alle bogstaver (i det omfang, de kan: Nogle bogstaver som x og z, og måske c, æ, ø og å kan være for svære

– de er sat i parentes). Eleverne får hver deres skema at notere på, men må gerne hjælpes ad og deles om ordene. Deles man om at udfylde skemaer i gruppen kan nogle få ansvar for at notere sanseord, der passer til - knyttet til farver, lyde, lugte og smage: rød, knaldgul, pippen, sødlig, råddent og lignende. Disse ord kan også bruges i elevernes tekster. Skemaet gennemgås inden turen til forskellige steder i byrummet, så alle er med på hvad der skal noteres og af hvem.

Det er muligt at differentiere og organisere gruppearbejdet på forskellige måder (forskellige opgaver og forskellige roller) og alligevel lade eleverne hjælpes ad i grupperne. For nogle elever er opgaven med at spotte ting med hvert bogstav tilstrækkelig, mens andre måske kan få lov at finde et tillægsord med hvert bogstav også (bølget bark, knasende kastanjer, livlige løbebiller eller smattede svampe).

TEKSTER OM NATUREN I BYEN

Eksempel på lidt af et udfyldt skema:

Bogstav	Ekstra beskrivelse (tillægsord med samme bogstav)	Naturord (navneord) med samme bogstav	Sanse-ord (behøver ikke være med samme bogstav)
A	Arrige	Alliker	Skrattende, højt
B	Bulet	Bark	Fugtig, lugter råddent

(C)

De færdige alfabet-lister med bynaturord skal bruges til at skabe elevernes egne tekster. De kan være korte eller lange, men det er godt, hvis de bliver forbundet med en vis sproglig variation og opfindsomhed og ikke bare: "så så jeg et agern og jeg så et bøgeblad og jeg så en citron...". Hvad kunne der foregå udenfor i byen med alle tingene fra listen? Hvilken historie kan man få ud af alle de ord?

Eleverne kan arbejde to og to om deres tekst eller alene.

Spørgsmål, du kan arbejde med

Howdan beskriver vi naturen omkring os? Hvad gør beskrivelsen poetisk? Hvilke ord, udtryk og sammensætninger? Howdan kan man hjælpe kreativiteten på vej ved at opstille systemer, man skal digte/skrive efter? Kan vi selv finde på andre "benspænd" og regler til at skrive vores egen naturpoesi?

Baggrund

I flere af Inger Christensens værker bruger hun naturinspiration og systemer som grundlag for sin poesi. Der er tale om systemdigtning, hvor en fastlagt struktur er den ramme, fantasi og sprog skal bruges indenfor. Det kan både være en alfabetisk tilgang og en kombination af bogstavække og et matematisk system (Fibonaccis talække). I Inger Christensens digtning er der fokus på sproget som formende og skabende i vores forhold til naturen – som mennesket er en del af og hvis principper det er underlagt.

Forslag til videre arbejde

Skriv digte ud fra et enkelt af bynaturordene, hvis begynderbogstav så skal være gennemgående i hele digtet. Eksempel:

*"Billen bener af sted over den bulede, brune jord
Brombær brister bag bladene og bombarderer billen"*

Eventuelt kan der læses udvalgte digte fra Inger Christensens "Alfabet" eller "Sommerfugledalen".

Man kan arbejde med naturen som inspiration for poesi generelt. Find andre eksempler på digte med naturindhold. Lav koblinger til menneskets øvrige systematiske blik på naturen: Inddelinger og kategoriseringer i naturhistorien, stamtræer og systemer (f.eks. Linnés).

Litteratur og links

Inger Christensen: "En vandring i den alfabetiske natur" (1980) i: Vibeke Brock og Niels P. Frede Sørensen (red.): "Natur/menneske - menneske/natur", Kaskelot, Biologforbundets Forlag 1981.

Inger Christensen: "Alfabet", Gyldendal 1981 og "Sommerfugledalen", Brøndum 1991.

Litteratursiden: www.litteratursiden.dk, se under forfattere og søg på Inger Christensen for portræt og anmeldelser
Kulturkanon: www.kulturkanon.dk, hvor Inger Christensens "Sommerfugledalen" er med som en del af Kulturministeriets Litteraturkanon.

TEKSTER OM NATUREN I BYEN

Skema til Vandring i den alfabetiske bynatur:

Navn:

Sted:

Dato:

Bogstav	Ekstra beskrivelse (tillægsord med samme bogstav)	Naturord med samme bogstav (navneord)	Sanse-ord (behøver ikke være med samme bogstav)
A			
B			
(C)			
D			
E			
F			
G			
H			
I			
J			
K			
L			
M			
N			
O			
P			

TEKSTER OM NATUREN I BYEN

Skema til Vandring i den alfabetiske bynatur:

Navn:

Sted:

Dato:

Bogstav	Ekstra beskrivelse (tillægsord med samme bogstav)	Naturord med samme bogstav (navneord)	Sanse-ord (behøver ikke være med samme bogstav)
(Q)			
R			
S			
T			
U			
V			
W			
(X)			
(Y)			
(Z)			
(Æ)			
(Ø)			
(Å)			